

Aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Mevrouw J.M. van Bijsterveldt-Vliegenthart
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

c.c. Tweede Kamer der Staten-Generaal, Vaste Commissie voor OCW

Datum 14 januari 2009
Kenmerk 20091010
Betreft Reactie VO-raad, LAKS, Ouders & Coö en FORUM op uw brief
'examinering voortgezet onderwijs' aan de Tweede Kamer, 23
oktober jl.

Excellentie, geachte mevrouw Van Bijsterveldt-Vliegenthart,

In uw brief aan de Tweede Kamer van 24 oktober 2008 kondigt u maatregelen aan om de exameneisen voor middelbare scholen te verzwaren. U beoogt hiermee het vertrouwen in het Nederlandse onderwijs te herstellen. Met u zijn wij van mening dat goed voortgezet onderwijs in het belang is van leerlingen én samenleving. Het Nederlandse systeem van eindexamens dat bestaat uit een schoolexamen en een centraal examen is uniek in de wereld en biedt hiervoor een uitstekende garantie. In deze brief reageren wij namens VO-raad, LAKS, Ouders & Coö en FORUM op de door u voorgestelde maatregelen.

Onze zorgen: talentverspilling, verschraling en kwetsbare groepen

Wij maken ons grote zorgen over de gevolgen voor het keuzegedrag: anticipatie van leerlingen op de zwaardere exameneisen. U relativeert de becijferde verwachte percentages van niet-geslaagde scholieren door – op zich terecht – ervan uit te gaan dat leerlingen zullen anticiperen. U denk dat ze harder gaan studeren. Maar ze kunnen ook vakken gaan vermijden, of een niveau lager gaan studeren dan wenselijk. En wat betekent het voor de leerlingen die al erg hun best doen een goed cijfer te halen? U voorstel straft ze eerder dan dat ze worden beloofd. Dit keuzegedrag lijkt ons zeer ongewenst en staat haaks op het uitblinken dat we allemaal willen bewerkstelligen en dat een speerpunt is van uw eigen Kwaliteitsagenda VO.

De aangekondigde maatregelen gaan in ieder geval ten koste van kwetsbare groepen leerlingen. Terwijl het niet zeker is dat sterke leerlingen door de verzwaring beter worden. Wij maken ons vooral zorgen over de groep zorgleerlingen met bijvoorbeeld dyslexie, of leerlingen die erg eenzijdig getalenteerd zijn (met name in de bètaprofielen). In het kader van de bevordering van talenten – vooral in de natuurprofielen – menen wij dat een groep talentvolle leerlingen door deze maatregel benadeeld wordt.

Wij vrezen verschraving van het onderwijs. Immers naast het goed voorbereiden van leerlingen op het vervolgonderwijs, heeft het voortgezet onderwijs ook een verantwoordelijkheid om hen breed te vormen voor de samenleving. Een onevenredige waardering voor het centraal examen doet geen recht aan die algemene brede maatschappelijke vorming. Juist de professionele ruimte die docenten krijgen bij de invulling van het schoolexamen zorgt voor verdieping of verbreding van kennis en vaardigheden. De kans is groot dat scholen de aandacht in hun lessen gaan beperken tot de stof van het examenprogramma en vooral het gedeelte dat getoetst wordt op het centraal examen.

Tenslotte vinden wij dat verzwaring van exameneisen hand in hand moet gaan met een verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Je kunt leerlingen geen zwaardere eisen stellen, met de opdracht harder te studeren, als ze daar niet beter op worden voorbereid.

Onze voorkeur: escalatieladder, monitoring taal en rekenen, kwaliteitsstandaard

In uw brief verwijst u naar de discrepantie tussen schoolexamencijfer en centraal examencijfer. U noemt terecht ook een aantal redenen waarom het verschil tussen beide cijfers te verklaren is. Wij zijn het met u eens dat scholen grote, langdurige verschillen tussen cijfers voor het schoolexamen en centraal examen moeten kunnen verklaren. Om deze reden neemt de interne evaluatie van het schoolexamen een prominente rol in de kwaliteitsstandaard van de VO-raad in.

Hiermee willen wij verschillen niet ontkennen. Integendeel, een zekere mate van verschil ten gunste van het schoolexamen is verklaarbaar door onder andere de inhoud, vorm en frequentie van het schoolexamen. De door u voorgestelde escalatieladder, waarbij alleen die scholen aangesproken worden die geen verklaring hebben voor extreem grote verschillen over meerdere jaren, ondersteunen wij. Tevens vragen wij uw aandacht voor het grote verschil in geboden herkansingen tussen scholen onderling. Alle leerlingen hebben evenveel recht op een herkansing, ongeacht de school waar zij op zitten.

In uw brief noemt u herhaaldelijk het belang van taal en rekenen. De scholen voor voortgezet onderwijs hebben de oproep voor meer aandacht voor rekenen en taal massaal ondersteund. Scholen zijn op dit moment bezig individuele leerlingen te ondersteunen bij achterstanden en onderzoeken hoe zij taal en rekenen een bredere plek in hun onderwijs kunnen geven. Zo zijn er bijvoorbeeld scholen met speciale rekenlessen voor iedereen en scholen die van lezen een speerpunt hebben gemaakt. Dit terwijl de referentieniveaus nog vastgesteld moeten worden en een brede nulmeting nog moet starten.

Toch meent u nu al, ongeacht de uitkomsten, de referentieniveaus in de examens op te nemen. Wij vinden dit prematuur. De VO-raad is momenteel hard bezig met veldraadplegingen om de realiseerbaarheid en randvoorwaarden in kaart te brengen. Wij zijn dan ook voorstander van een goede monitoring op stelselniveau, waarbij scholen de mogelijkheid hebben de resultaten van hun taal- en rekenbeleid te toetsen aan landelijke prestaties. Wij zijn huiverig leerlingen nu al afhankelijk te maken van maatregelen, die nog niet getoetst zijn.

Onze gedeelde waarden: op feiten gebaseerd, draagvlak in het veld

Na het verschijnen van het eindrapport van de Commissie-Dijsselbloem was iedereen – veld, politiek en bestuur – het erover eens dat stelselwijzigingen in het voortgezet onderwijs voortaan aan een aantal randvoorwaarden moesten voldoen.

Zo moeten beleidswijzigingen zoveel mogelijk op feiten gebaseerd zijn en de beleidsmaatregelen moeten op breed draagvlak van het veld rekenen. Wij voegen eraan toe dat maatregelen proportioneel moeten zijn. Aan deze drie voorwaarden wordt in uw beleidsvoornemens niet voldaan.

Over het tijdstip van uw brief zijn wij verbaasd. Op dit moment loopt een aantal onderzoeken met betrekking tot dit onderwerp zoals kwaliteit schoolexamens en normering centraal examen. Wij vragen u om een voorstel dat voldoende onderbouwd wordt door feiten en onderzoeken. Het op zich nauwgezette onderzoek van het Cito is alleen kwantitatief. Gedurende de discussies met betrokken partijen uit het veld heeft uw ministerie herhaaldelijk gewezen op het belang van kwalitatief onderzoek. Wij missen juist deze kwalitatieve onderbouwing in uw maatregelen.

Gezien de gezamenlijkheid waarin onze organisaties bezwaar maken tegen de voorgestelde verzwarening van het centraal examen, is de conclusie dat er geen sprake van draagvlak in het veld is. Dat wil, getuige de door ons gedane suggesties, allerminst zeggen dat we geen aandacht hebben voor de borging van de examenkwaliteit en het niveau van taal en rekenen in het voortgezet onderwijs.

De door u voorgestelde maatregel is tot slot generiek. De maatregelen treffen alle scholen, vakken, docenten en leerlingen. Terwijl u zelf in uw brief aanhaalt dat er slechts op enkele scholen sprake is van grote discrepanties tussen het schoolexamen en het eindexamen. Daarmee is aan een heldere eenduidige probleemdefinitie niet voldaan. Op zijn minst zijn de aangekondigde maatregelen niet proportioneel in verhouding tot het probleem. De vraag is bovendien of ze het probleem symptomatisch bestrijden in plaats van structureel. Daarom hechten wij ook veel meer aan de door ons voorgestane aanpak.

Ons appèl: wacht onderzoek af, geef scholen en professionals de ruimte

Wij vragen u de invoering van de door u voorgestelde maatregelen te herzien, totdat de resultaten van onderzoeken en pilots bekend zijn. Ook hopen wij dat scholen de kans krijgen te laten zien dat zij de door u gesignaleerde problematiek serieus nemen. Scholen hebben de standaard kwaliteitsborging omarmd. Scholen en docenten gaan samen aan de slag om zowel het proces rondom de examens als de kwaliteit van de schoolexamens zelf te versterken.

Wij vragen uw steun hiervoor en de tijd om resultaten te kunnen tonen. Uw maatregelen om de systematiek generiek te veranderen terwijl het veld zelf aan de slag gaat, druisen in tegen alle recente nadruk op rust in het onderwijsveld. Wij hopen dat u deze brief leest als een aanbod om de door u en ons gedeelde doelstellingen – namelijk borging van de kwaliteit van examens – te realiseren.

Hoogachtend,

Sjoerd Slagter,
voorzitter VO-raad

Emiel Willms,
voorzitter a.i. LAKS

Werner van Katwijk,
directeur Ouders & Coö

Sadik Harchaoui,
voorzitter FORUM